

از بنگاله تا پاریس

دوفوشه کور در ایران

علیرضا اکبری

یکی از مهم‌ترین اتفاقات در حوزه ادبیات، فرهنگ و ترجمه در چند ماه گذشته سفر شارل هانری دوفوشه کور مترجم فرانسوی دیوان کامل حافظ، به ایران بود. دوفوشه کور ترجمه دیوان حافظ را سال ۱۹۸۶ آغاز کرد و به مدت شانزده سال به آن مشغول بود. ترجمه این مترجم فرانسوی از دیوان حافظ در قالب نثر و شامل ۱۲۸۰ صفحه است. در این ترجمه بعد از هر غزل تفسیری فنی نیز درباره آن غزل ارائه شده است. دوفوشه کور در بهار و تابستان امسال دوبار به ایران سفر کرد و در این دو سفر چندین نهاد مختلف از او تجلیل کردند.

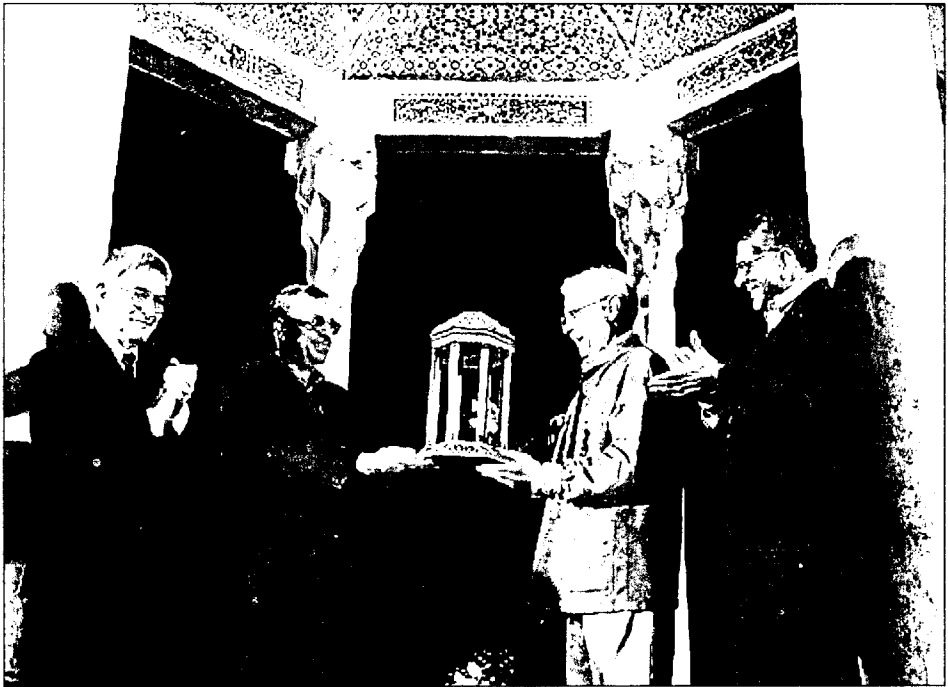
دوفوشه کور کیست؟

پروفسور شارل هانری دوفوشه کور ایران‌شناس و مترجم فرانسوی متولد سال ۱۹۲۵ میلادی در مراکش است. دوفوشه کور شاگرد هانری گُربن و ژیلبر لازار بوده است و سال‌ها به‌عنوان استاد زبان و ادبیات فارسی در مؤسسه ملی زبان‌ها و تمدن‌های شرقی وابسته به دانشگاه سوربن فعالیت داشته است. این استاد بازنشسته دانشگاه‌های پاریس و سوربن، هشت سال هم در دو نوبت در ایران اقامت داشته؛ یک دوره از سال ۱۹۶۶ از طرف کتابخانه ملی فرانسه به بررسی

نسخه‌های خطی فارسی در ایران اشتغال داشته و دوره‌ای دیگر از سال ۱۹۷۵ مدیر بخش ایران‌شناسی سفارت فرانسه در ایران بوده. او در سال ۱۹۷۸ مجله سالانه *ابستراکتا ایرانیکا* را تأسیس کرده است و تا سال ۱۹۹۳ مسئولیت‌های مختلفی را در رابطه با ایران عهده‌دار بوده است که از جمله آنها می‌توان به مدیریت «انستیتوی مطالعات ایرانی دانشگاه پاریس» و «مدیریت مؤسسه زبان‌ها، ادبیات و فرهنگ ایرانی» اشاره کرد. موضوع پایان‌نامه دکترای دوفوشه‌کور «وصف طبیعت در اشعار غنایی فارسی قرن پنجم» است. آثار دوفوشه‌کور شامل پنج کتاب از جمله «اخلاقیات در ادب فارسی»، «دستور زبان فارسی» و «ترجمه غزلیات حافظ شیرازی» است. او همچنین بیش از ۶۰ مقاله علمی در مورد ادب فارسی نوشته است.

دوفوشه‌کور در ایران

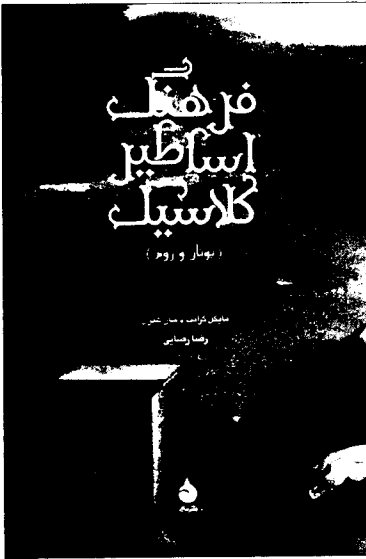
اولین سفر دوفوشه‌کور به ایران در بهار امسال، در اواخر اردیبهشت صورت گرفت. ابتدا مؤسسه گفتگوی تمدن‌ها در مراسمی تحت عنوان «ادبیات، ترجمه و تجربه‌های گفت‌وگو» از دوفوشه‌کور تقدیر کرد. در این مراسم کسانی چون حسین معصومی همدانی، لیلی گلستان، رضا سیدحسینی، مهشید مشیری و جمعی دیگر از اندیشمندان و مترجمان ایرانی و فرانسوی حضور داشتند. مدیرعامل مؤسسه بین‌المللی گفتگوی تمدن‌ها، دکتر هادی خانیکی، در این مراسم حاضر نشان کرد: «آقای دوفوشه‌کور سخت‌ترین بخش فرهنگ ما را برای ترجمه و شناساندن ادبیات ما به جهان فرانسوی انتخاب کرده است». دوفوشه‌کور هم ضمن تشکر از برگزاری این مراسم حضور خود در ایران و انجام این ترجمه را مدیون حافظ دانست. در این مراسم پروفیسور پیرژان رمی، نویسنده، عضو آکادمی و رئیس سابق کتابخانه ملی فرانسه نیز طی سخنانی اظهار داشت: «جهان امروز با توجه به سیر جهانی شدن هر لحظه تغییر می‌کند و شاید تنها گفتگوی میان فرهنگ‌ها باشد که به نوعی بتواند ما را به الگویی که در گذشته وجود داشت بازگرداند». در این نشست هم‌چنین باربارا کاسن فیلسوف و متخصص یونان باستان با تشکر و قدردانی از زحمات دوفوشه‌کور، تجربه وی را در بازخوانی بیست‌ساله شعر حافظ همانند تجربه خود در برگردان کتاب‌های یونانی به فرانسه دانست و افزود: «فکر می‌کنم بهتر است با ترجمه‌های مختلف در حوزه ادبیات منظوم، سعی کنیم راه‌های تازه‌ای را به روی خودمان بگشاییم». در ادامه این نشست پروفیسور دوفوشه‌کور در پاسخ به سؤال دکتر حسین معصومی همدانی درباره چگونگی پیرویش

از شیوه ترجمه لازار و نیز تفاوت‌های دو سبک. توضیح داد: «هدف من از ترجمه گاه تحت‌اللفظی. این بوده که خواننده‌ام را به سمت حافظ بکشانم نه این‌که حافظ را به ذهن مخاطبم نزدیک کنم. زبان فارسی سهل و ممتنع است و ما در زبان فرانسه این مسأله را نداریم. برای همین. ترجمه من به شیوه مفهومی استادم آقای لازار نیست زیرا من دست به انتخاب علایق خودم در اشعار حافظ نازدم و همه اشعار را ترجمه کردم.» در پایان این مراسم دکتر هادی خانیکی مدیرعامل مؤسسه بین‌المللی گفت‌وگوی فرهنگ‌ها و تمدن‌ها، لوح تقدیر مؤسسه را به پاس آثار علمی، ادبی و اخلاقی شارل هانری دوفوشه‌کور به همراه مجموعه‌ای هنری درباره گفت‌وگو و مولانا به او تقدیم کرد. اما مهمترین مراسمی که در تقدیر از دوفوشه‌کور در ایران برگزار شد مراسم اعطای «نشان درجه یک حافظ‌شناسی» به او بود. این مراسم در شامگاه روز بیست‌وهفتم اردیبهشت‌ماه در جوار آرامگاه حافظ در شیراز برگزار شد. عنوان این مراسم «شب حافظ» بود. دوفوشه‌کور در این مراسم طی سخنانی گفت: «امروز وقت آنست که ادبیات ایران، که یکی از پرمایه‌ترین ادبیات‌های جهان است، به نتیجه برسد. شیراز با داشتن حافظ، سعدی و بسیاری دیگر از شاعرانش یکی از مهم‌ترین شهرهای ایران و از ادبی‌ترین شهرهای جهان است. ما در دنیای پرخطر زندگی می‌کنیم

و دل هر ملت در فرهنگش واقع است؛ چرا که فرهنگ جام جم است.»

در پایان این برنامه با حضور استلا باروس، باربارا کاسن و پیرژان رمی از فرانسه، «نشان درجه یک حافظ‌شناسی» از سوی مرکز حافظ‌شناسی، لوح سپاس از طرف دانشگاه حافظ و همچنین لوح تقدیر از سوی دانشگاه شیراز به دوفوشه‌کور اهدا شد. دوفوشه‌کور در ادامه سفرش به اصفهان رفت تا در نشست «ترجمه، گذار میان فرهنگ‌ها» در دانشگاه اصفهان شرکت کند. او در این نشست کتاب حافظ را پشتیبان حافظه ایرانیان دانست و گفت: «حافظ در طول زندگی طولانی خود یک راز را جست‌وجو کرد و بارها در این خصوص می‌نالید و در میان دو حال زندگی می‌کرد؛ حال گمراهی و سرگردانی، و حال جاه‌طلبی و همت خواهی.» او در این سخنرانی عشق و جنگ را دو موضوع غالب بر ادبیات جهان دانست و اضافه کرد: «عشق موضوع بزرگتری است و این عشق به دل و ذهن حافظ چیرگی داشت.» استلا باروک، پژوهشگر و نویسنده فرانسوی، هم طی سخنانی کوتاه در این مراسم با اشاره به ترجمه دوفوشه‌کور از حافظ اظهار داشت: «ما شاعر را از لابه‌لای این سطرها می‌شناسیم طوری که کاملاً ملموس است و توضیحات بسیار عالمانه‌ای که در ترجمه کتاب آمده، سبب می‌شود که شاعر، ذهنیتش و زمانش را درک کنیم. در مقدمه این کتاب دوفوشه‌کور یک بیت از حافظ را آورده و مصرع «گوهری دارم صاحب‌نظری می‌جویم» مطلع این کتاب است، و این گوهر به همت دوفوشه‌کور به ما ارزانی شده است.» دومین سفر دوفوشه‌کور به ایران در اوایل تیرماه صورت گرفت. طی این سفر شانزدهمین جایزه ادبی و تاریخی دکتر محمود افشار یزدی در باغ موقوفه افشار به دوفوشه‌کور اهدا شد. در این نشست چهره‌هایی چون دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی، بهاء‌الدین خرمشاهی، ایرج افشار، احمد منزوی و ... حضور داشتند. عزت‌الله فولادوند در این مراسم طی سخنانی اشاره کرد: «در سال‌های اخیر ما در کشور در برپاداشتن بزرگداشت افراط کرده‌ایم و از برخی تجلیل کرده‌ایم که نه نیک بوده‌اند و نه بزرگ. اما در حال حاضر اندکند کسانی که مثل دوفوشه‌کور به ادب فارسی کمک کرده باشند.» دیگر سخنرانان این مراسم نصرالله پورجوادی و دکتر تهمورث ساجدی بودند. پایان‌بخش سفر دوفوشه‌کور به ایران، شرکت در مراسم تجلیل از لویی ماسینیون اسلام‌شناس نامدار فرانسوی بود. در این مراسم که به همت مجله بخارا، مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران و انجمن ایران‌شناسی فرانسه در ایران برگزار شد، علاوه بر دوفوشه‌کور غلامرضا اعوانی، داریوش شایگان و بهمن نامور مطلق نیز سخنرانی کردند. ۵

معرفی یک کتاب

فرهنگ اساطیر کلاسیک یونان و رُم
 فارسی - انگلیسی، انگلیسی - فارسی
 مایکل گرانت، جان هیزل
 مترجم: رضا رضایی
 ناشر: نشر ماهی، تهران، ۱۳۸۴

علی خزاعی فر: فرهنگ اساطیر کلاسیک یونان و رُم بیش از ۲۰۰۰ مدخل دارد که حدود ۱۲۰۰ مدخل آن تفصیلی است. این مدخل‌ها که بیشتر آنها از کتاب *Who's who in classical mythology, Routledge, ۲۰۰۲* برگرفته شده، به معرفی شخصیت‌ها و داستانهای اساطیر یونان و رُم می‌پردازد. این کتاب، جدا از این‌که ترجمه‌ای زیبا و دقیق بحساب می‌آید، کتاب مرجع بسیار ارزشمندی است که وجود آن روی میز هر محقق و مترجم بسیار ضروری است. این کتاب نه فقط برای مترجمان، بلکه برای علاقه‌مندان و دانشجویان زبان و ادبیات، مردم‌شناسی، باستان‌شناسی، مطالعات دینی، بررسی تطبیقی ادیان، تاریخ، هنر، روانشناسی، علوم اجتماعی، فلسفه و بطور کلی علوم انسانی نیز مرجعی ضروری و قابل اعتماد بحساب می‌آید.

یکی از ارزشهای کتاب ضبط دقیق اسامی یونانی و رومی است. دقت علمی مترجم در ضبط درست اعلام متعدد، این ترجمه را نسبت به ترجمه‌ها و تألیفات دیگر در زمینه اساطیر کلاسیک ممتاز می‌کند. از آن گذشته، مترجم مقدمه مبسوط و محققانه‌ای درخور کتاب درباره اساطیر نوشته که مدخل مناسبی برای ورود به داستانهای اساطیری است. مترجم برای آشنایی بیشتر خواننده با پیوندهای سببی و نسبی شخصیت‌ها و مکان وقوع داستانها تبارنامه‌ها و نقشه‌هایی نیز به کتاب ضمیمه کرده که در آنها اسامی به فارسی ترجمه شده‌اند. نشر ماهی این کتاب را با جلد ؟ و به صورتی نفیس درخور کتاب مرجع چاپ کرده است.